

Медична термінологія у перекладі книги Сандіпа Джаухара “Intern: A Doctor’s Initiation”

К.І.Вустенко, студентка групи ФПб-1-18-1.0д, III курс, спеціальність “Філологія”.

Науковий керівник: А.М. Козачук, старший викладач кафедри англійської філології та перекладу, кандидат філологічних наук.

У статті розглянуто особливості використання та перекладу медичної термінології у художніх текстах. Аналіз проведено на основі прикладів з власного перекладу роману Сандіпа Джаухара “Intern: A Doctor’s Initiation”. Здійснено класифікацію трансформацій, використаних при перекладі.

Ключові слова: медична термінологія, трансформації, труднощі перекладу, художня література.

The article presents the features of using and translating medical terminology in literary texts. The analysis is based on examples from Sandeep Jauhar's own translation of “Intern: A Doctor's Initiation”. The classification of transformations used in translation has been carried out.

Key words: literary fiction, medical terminology, transformations, translation difficulties.

Актуальність дослідження. Переклад художніх текстів на сьогодні є одним з основних відгалужень перекладознавства. Обраний текст є художнім, проте семантично пов’язаний з галуззю охорони здоров’я, а отже є актуальним як і для медичних співробітників так і для представників інших галузей. Вдалий переклад специфічної медичної термінології робить можливим розуміння висвітленої теми людьми різних прошарків та професій, що і створює потребу у адекватному відтворенні медичної лексики у художній літературі.

Метою статті є висвітлення способів перекладу медичної термінології у художній літературі на матеріалі фрагменту тексту повісті Сандіпа Джаухара “Intern: A Doctor’s Initiation”, та власного перекладу українською мовою.

Реалізація поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**: розглянути особливості використання медичної термінології в художньому тексті та проаналізувати способи її перекладу з огляду на особливості українськомовного медичного дискурсу.

Аналіз останніх публікацій. Проаналізувавши стан висвітлення цієї проблеми, ми з’ясували, що цим питанням займалися такі дослідники як В. Карабан, Г. Хацер, Р. Якимчук та ін.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для початку розглянемо одну з дефініцій терміну. Поняття *термін* (від лат., “terminus” — “межа”, “кінець”) трактується як слово або словосполучення, що позначає поняття спеціальної сфери спілкування в науці, виробництві, техніці, у конкретній галузі знань [8, с. 18]. Специфіка термінів полягає в тому, що вони створюються під час виробничої й наукової діяльності і тому функціонують лише серед групи людей, що володіє спеціальними науковими й виробничими знаннями. Таким чином, медичним терміном можна назвати спеціальну лексику, що застосовується працівниками медичної сфери, задля відтворення специфіки професійного та інколи наукового спілкування.

Аналіз відібраних медичних термінів з художнього твору Сандіпа Джаухара “Intern: A Doctor’s Initiation” дозволив виокремити декілька тематичних груп термінів: назви хвороб, процедур, відгалуження назв професій, назви витратних медичних матеріалів, анатомічні та професійні терміни. Наприклад: “*hiccup*” [12, с. 171] – “*гукавка*” [с. 11], “*blood transfusion*” [12, с. 169] – “*переливання крові*” [с. 10], “*trachea*” [12, с. 172] – “*трахея*” [с. 12].

За словами С. Шепітько та М. Тарапатова, медичну лексику можна поділити на вузькоспеціальні та предметні терміни. За результатами семантичного аналізу, можна побачити, що більшість (72,5 % одиниць вибірки) спеціальної лексики становлять терміни з вузьким призначенням, наприклад: “*cirrhosis*” [12, с. 168] – “*цироз*” [с. 9], “*metastases*” [12, с. 166] – “*метастази*” [с. 5], “*chemotherapy*” [12, с. 166] – “*хіміотерапія*” [с. 7], а ось меншість (27,5 %) – предметні терміни, такі як: “*MRI*” [12, с. 166] – “*МРТ*” [с. 6], “*vertebrae*” [12, с. 159] – “*хребець*” [с. 2], “*gelatinous core*” [12, с. 159] – “*фіброзне ядро*” [с. 2].

Основними трансформаціями, застосованими під час перекладу, стали: транскрипція і транслітерація, адаптивне транскодування, вибір варіантного відповідника, описовий переклад, калькування, вилучення, додавання, транспозиція.

Пропонуємо більш детально розглянути приклади вживання лексичних трансформацій.

Найбільш вживаною лексичною трансформацією є транскодування (52,2% випадків). Л. Науменко та А. Гордєєва розрізняють чотири види транскодування: транслітерацію (передача літерного складу слова МО у МП), транскрибування (передача звучання слова МО літерами МП), мішане транскодування (транскрибування з елементами транслітерації), адаптивне транскодування (адаптація форми слова до фонетичних або граматичних норм МП) [5, с. 13]. Наведемо приклади з власної вибірки:

- 1) Транслітерація: “*intern*” [12, с. 169] – “*інтерн*” [с. 5].
- 2) Транскрибування: “*lymphoma*” [12, с. 164] – “*лімфома*” [с. 5]; “*myeloma*” [12, с. 164] – “*мієлома*” [с. 5].
- 3) Мішане транскодування: “*trachea*” [12, с. 172] – “*трахея*” [с. 12], “*cytomegalovirus*” [12, с. 176] – “*цитомегаловірус*” [с. 15].
- 4) Адаптивне транскодування: “*constrictive pericarditis*” [12, с. 173] – “*констриктивний перикардит*” [с. 13]; “*endoscopy*” [12, с. 171] – “*ендоскопія*” [с. 11].

На думку О. Суперанської, калькування “як прийом термінотворення” є перетином і взаємодією трьох основних прийомів: термінологізації, термінотворення і термінозапозичення”. [6, с. 219]. Прикладом застосування лексичної трансформації калькування можна вважати терміни “*nerve root*” [12, с. 159] – “*нервовий корінець*” [с. 2], “*blast crisis*” [12, с. 172] – “*бластний криз*” [с. 12].

За словами В. Карабана, сутність трансформації пермутації (перестановки) полягає в тому, що при перекладі лексичні елементи міняються місцями [1, с. 314], наприклад: “*esophageal cancer*” [12, с. 171] – “*рак стравоходу*” [с. 11], “*foot fracture*” [12, с. 160] – “*перелом кістки стопи*” [с. 2]. Слід зауважити, що заради досягнення адекватності перекладу в останньому прикладі також вжита трансформація додавання.

Прикладом трансформації конкретизації є словосполучення “*if I left*” [12, с. 160] – “*якби я взяв лікарняний*” [с. 2]. Це словосполучення можна вважати полісемантичним, значення якого буде залежати від дискурсу.

Влучним прикладом використання трансформації контекстуальної заміни є словосполучення “*heart failure*” [12, с. 176] – “*серцева недостатність*” [с. 16]. За словником [11] у слова “*failure*” не існує усталеного перекладу “недостатність”.

Взагалі, існує низка особливостей пов’язаних з перекладом медичних термінів. Р. Якимчук виділяє такі з них: уживання в текстах медичної тематики англійської мови та міжнародної греко-латинської термінології, передача іноземних скорочень еквівалентними українськими скороченнями, розшифрування аббревіатур у медичних текстах, великий обсяг нових термінів та слів, обумовлений тим, що медицина не стоїть на місці та досягає успіху у нових відкриттях та технологіях та складнощі термінологічної [10]. Розглянемо приклади з власної вибірки:

- 1) Греко-латинська термінологія: “*hematology*” [12, с. 164] (з грец.) – “*гематологія*” [с. 5], “*leukemia*” [12, с. 159] (з грец.) – “*лейкемія*” [с. 1], “*fever*” [12, с. 161] (з лат.) – “*лихоманка*” [с. 3].
- 2) Іноземні скорочення: “*MRI*” [12, с. 159] – “*MPT*” [с. 1], “*CT*” [12, с. 171] – “*KT*” [с. 13].
- 3) Аббревіатури: “*IV*” [12, с. 167] можна перекласти як “*крапельниця*” [с. 9] або як “*внутрішньовенно*”.
- 4) Нові терміни: “*night float*” [12, с. 158] – “*нічний поплавок*” [с. 1].

З причини того, що терміни займають значну частину у багатьох сферах крім медичної, таких як: політична, соціальна, наукова, медіа, проблеми з їхнім перекладом можна відстежити не лише в художній літературі, проте всюди, де широко використовуються спеціальна лексика.

За словами Т. Кияка, динаміка мовних процесів із часом приводить до витіснення чужих рідній мовній системі утворень і нерідко їх замінює довшими термінологічними словосполученнями з ресурсів рідної мови, внутрішня форма яких “прозоріша” [2, с. 49]. На основі цього ми зробили висновок, що медична сфера прагне до того, аби бути зрозумілою, саме тому тема перекладу медичних термінів в україномовних дискурсах є на сьогодні такою популярною. З тієї

причини, що одним зі шляхів формування зрозумілої “медичної мови” є створення нових термінів за словотвірними моделями української мови, при перекладі медичних термінів важливо слідкувати за новими способами словотворенням у межах українського медичного дискурсу.

На прикладі Сандіпа Джаухара, автора тексту оригіналу, на основі якого був проведений аналіз, можна зробити висновок, що заради написання творів з використанням елементів медичної тематики, письменнику було необхідно мати ґрунтовні знання з біології, хімії та фармацевтики. На підставі цього ми припускаємо, що заради досягнення адекватності перекладу текстів з використанням медичної термінології, перекладачам слід спершу досить докладно ознайомитися з висвітлюваною предметною галуззю.

Висновки та перспективи подальших наукових досліджень.

Виконаний переклад показав, що найбільш вживаними трансформаціями під час відтворення спеціальної термінології є транскрибування, адаптивне транскодування, транслітерація та калькування. Проведений аналіз дає змогу зрозуміти важливість точного перекладу медичної термінології, а також проблем та особливостей з якими може зіштовхнутися перекладач та обрати оптимальні шляхи їх вирішення, оскільки не викликає сумнівів, що медицина є однією з найбільш поширених галузей наукової і практичної діяльності.

Перспективу подальших досліджень ми вбачаємо у розв’язанні подібних завдань в галузі перекладу спеціальної лексики інших терміносистем у художніх текстах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури : [у 2-х ч.]. Вінниця, 2001. Ч. II. 302 с.
2. Кияк Т. Заповіді українського термінознавства: монографія. Чернівці, 2014. 56 с.
3. Корунець І.В. Порівняльна типологія англійської та української мов. Вінниця, 2002. 460 с.
4. Корунець І.В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): Підручник. Вінниця, 2001. 448 с.

5. Практичний курс перекладу з англійської мови на українську = Practical Course of Translation from English into Ukrainian : навч. посіб. Вінниця, 2011. 138с.
6. Суперанская А.В. Общая терминология: Вопросы теории / А. В. Суперанская, Н.В. Подольская, Н. В. Васильева. Москва, 1989. 246 с.
7. Хацер Г.О. Особливості перекладу термінологічної лексики на прикладі текстів медичного спрямування. Філологічні науки. 2013. Книга 3.
8. Шевчук С.В. Українська мова за професійним спрямуванням : [підручник] / С.Шевчук, Н. Клименко. Київ, 2011. 696 с.
9. Шепітько С.В., Тарапатов М.М. Особливості перекладу сучасної медичної термінології. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. URL : http://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2019/1_2019/part_1/33.pdf (дата звернення: 05.02.2021).
10. Якимчук Р.О. Особливості перекладу медичної лексики українською мовою. 2017. URL : <https://naukam.triada.in.ua/index.php/konferentsiji/61-tridtsyata-vseukrajinska-praktichno-piznaval-na-internet-konferentsiya/754-osoblivosti-perekladu-medichnoji-leksiki-ukrajinskoyu-movoyu> (дата звернення: 01.02.2021).
11. Cambridge Advanced Learner's Dictionary. Cambridge University Press. URL : <http://dictionary.cambridge.org/> (date of access: 01.02.2021).
12. Jauhar S. Intern: A Doctor's Initiation. Farrar, Straus and Giroux; 1st edition (January 1, 2009), 320 p.